

ix. 4826 - 228 / 1936-37 - 1937. iii. 19 - körkérdés - nytkb;
x. 5216 - 182 / 1937-38 - 1938. ii. 12. - kérelem - magyar nyj. pöt.;
5266 - 232 / " " - " iii. 19. - m. nyj. pöt - nytkb.
5499 - 61 / 1938-39 - " xi. 17. - vegyes - egyhangú;

Kovácsvágás, Abony-Gömba m. - 1914. xii. 22. - ref.

avatói ábrák: 392 / 1938-39. jly.

Dep. 1938. xi. 25.

377.

1938./1939. szám.

Érk: 1938. évi november hó 22-én.

Előirat:

drb. melléklet, Utóirat:

Prírálatra kiadatik:

Dr. Kovács Andor

" Bozóky Ferenc
profesor matematik.

Debrecen 1938. nov. 22-én.

Több hiba van benne,
melyekkel kapcsolatban
elfogadom

Kovács

Bozóky
c. i. dehon.

Eligsziget,
elfogadom.
1938. nov. 22.

Bozóky

A BÜNCSELEKMÉNYEK ALAKJAI A BEFEJE-
ZÉS SZEMPONTJÁBÓL.

Doktori értekezés.

Irta: *Kóncsol Bertalan*
jogszigorló.

I. A bűncselekmények alakjairól általában, - a befejezettség szempontjából véve a bűncselekmény alakjait.

A bűncselekményeknek vannak fázisai és pedig több fázisát különböztetjük meg addig, amig elérkezünk a befejezett büntetendő cselekményhez. Lehet ugyanis, hogy büntetendő cselekmény nincs befejezve, hanem előzményei vannak.

Befejezett büntetendő cselekményről ugyanis csak abban az esetben beszélhetünk, ha egy ember elkövet olyan cselekményt, melynek tényálladási elemei teljesen fedik az illető bűncselekmény törvényes fogalmának ismérveit. Tehát befejezett a bűncselekmény

akkor, ha valaki minden tényálladási elemet megvalósít, mindent megtesz amit, Btk. előir az illető bűncselekmény teljes megtörténhetőségéhez. A Btk. követelése, az egyes bűncselekmények megvalósíthatása szempontjából a különös rész fejezeteiből olvashatók ki.

Ha a különös részben leírt tényálladási elemek mind nem valósulnak meg, akkor nem forog fenn befejezett bűncselekmény, hanem csak annak érdekében tétetett valami cselekmény, vagy annak csak egy vagy több, de nem minden eleme valósult meg: egyszóval a büntetendő cselekménynek csak előzményei vannak jelen.

A befejezett bűncselekmények említett előzményei különösen két részben csúcsosodnak ki és az elválasztás lehetőségének alapját az képezi, hogy a véghezvitel

előkészítéséről, vagy pedig a véghezvitel megkezdéséről van szó az adott esetben.

Ha a cselekmény a véghezvitelt csupán előkészíti, de a véghezvitelt nem kezdi meg, akkor csak előkészületi cselekmény áll elő; ha azonban a véghezvitel megkezdett, de az befejezést nem nyert, akkor pedig kísérlet az illető cselekmény neve.

Az előbbi szempontok szerint a befejezett bűncselekmény előzményei két kategóriájának felállítása folytán előállott előkészületi cselekmény és kísérlet közötti megkülönböztetés által a befejezettség szempontjából a bűncselekmények alakjai:

1. előkészületi cselekmény,
2. kísérleti cselekmény,
3. és befejezett cselekmény.

A fent mondottak szerint a befejezett bűncselekmény törvényes fogalmával a Btk. különös része foglalkozik. A Btk. általános részében azonban nem találunk szabályt a befejezett bűncselekményre vonatkozólag. A Btk. általános része ugyanis csak a kísérletet tárgyalja / 65, 66, 67, 68 §-ok/ négy paragrafuson keresztül, azonban az előkészületi cselekmények és az előbb említett befejezett bűncselekmények fogalmának meghatározása, vagy róluk általános szabályok állítása nem történt meg itt. A kísérlet precíz meghatározásával azonban közvetve lehetővé teszi az előkészületi cselekmények és a befejezett bűncselekmények megállapíthatását is. Azon cselekmények, amelyek még kísérletnek nem vehetők előkészületi cselekmények; azok

pedig, melyek már a kísérlet határán tulmennek, befejezett bűncselekményeknek számítandók.

A Btk. általános részének ezen hiánya indokoltnak látszik annak elgondolása által, hogy az előkészületi cselekmény fogalmának meghatározása szinte lehetetlen feladat elé állította volna a törvényhozót annak folytán, minthogy az előkészületi cselekményeknek oly tág köre van, sőt körülmények mérlegelésével ugyanaz a cselekmény is az egyik esetben kísérlet, a másik esetben pedig előkészületi cselekmény lehet. A befejezett bűncselekményeknél pedig épen nem látszott szükségesnek a fogalommeghatározás az általános részben, minthogy itt a különös rész teljesen elegendő az egyes bűncselekmények befejezettségének megállapíthatására.

Az előkészületi cselekmény és annak büntetlensége.

Az előkészületi cselekmény fogalmának meghatározása a kísérlet szabálya alapján lehetséges, minthogy a Btk. az előkészületi cselekmény definícióját nem tartalmazza.

Előkészületi cselekmény áll elő, ha valamely cselekményt az illető bűncselekmény érdekében eszközlők, anélkül azonban, hogy az illető bűncselekményt megkezdtem volna.

Ilyen cselekmények: bűncselekmény elkövetésére elutazni, leskelődés, bűnszövetség alakítása, alkalom kutatása, véghezvitelre alkalmas eszközök beszerzése, alibiigazolás, felismerés meggyújtása stb.

Az előkészületi cselekmény sza-

batos definíciója: az előkészületi cselekmény olyan valamely határozott büntetendő cselekményre vonatkozó szándékos tevékenység, melyel a szándékos büntetendő cselekmény még nem kezdetett meg.

Az előkészületi cselekmény definíciójából levezethetjük annak kritériumait.

Valamely határozott bűncselekményre vonatkozik az előkészületi cselekmény. Meghatározott célra irányuló tevékenységszakasz, mely előkészületi cselekményként felfogható. Nem általánosságban való cselekvés által áll elő az előkészületi cselekmény, hanem egy bizonyos meghatározott célt szolgál a tevékenység, egy bizonyos bűncselekmény megvalósítására irányul. Pl. nem előkészületi cselekmény általában a leskelődés, de előkészületi cselekmény egy rablás elkövetése

előtti leskelődés, tehát olyan leskelődés, mely egy meghatározott bűncselekmény elkövetésének könnyítése céljából történik, illetve e cél érdekében követtetik el, pl.a fenti esetben a rablás ekövetthetésének érdekében.

Az előkészületi cselekmény, mint említettük, egy meghatározott bűncselekmény megvalósítására irányuló tevékenység szakasz. Ugyanis a bűncselekmény mint cselekmény tevékenységek sorozataként jelentkezik, amely tevékenységsorozat, mind egy bizonyos célra irányul és a tevékenységsorozatban lévő egyes tevékenységek fokozati kapcsolatban állanak egymással, lépcsőzetesen mennek felfelé, úgy-hogy minden egyes tevékenység egy másik tevékenységnek, - mely közvetlenül alatta van, - egy fokkal felette áll, illetve minden egyes tevékenység egy másik tevékenységnek, - mely

közvetlenül felette áll, - egy fokkal alatta van, kivéve az első és az utolsó tevékenységet, amely - t.i. az első, - megkezdi a tevékenységsorozatot és az utolsó, mely bevégez a tevékenységsorozatot, tehát az a két tevékenység az, amely legalól, illetve legfelül áll. Az első és az utolsó tevékenység tehát csak egyféle helyzetet foglal el a tevékenységsorozatban: az első tevékenység alatta áll az utána következő tevékenységnek, de nem lehet fölötte egyik tevékenységnek sem; az utolsó tevékenység pedig a sorozatban legfelül lévén, utolsóelőtti tevékenységnek felette helyezkedik el, de nem lehet más tevékenység alatt.

E tevékenységsorozatnak egy szakasza az előkészületi cselekmény, az a tevékenység szakasz ez, mely közvetve szolgálja

a főcélrt. A tevékenységsorozatban mindenesetre az első szakasz, amely még a bűncselekményt nem kezdi meg. A bűncselekmény megkezdése az első tényálladási tevékenységgel van megkezdve. A bűncselekmény tényálladási tevékenységeinek körét a Btk.szerint azok a tevékenységek alkotják, amely tevékenységek által a büntetőjogilag védett jogtárgy megtámadtatott, vagy a jogtárgy közvetlenül veszélyben forgott. Tehát a törvényes fogalom meghatározása az egyes büntetendő cselekményeknél a jogtárgy megtámadása, illetve a veszély közvetlensége alapján történik.

Az előkészületi cselekmények körébe tartozik tehát az a tevékenységszakasz, amely a büntetőjogilag védett jogtárgynak nem megtámadása, sem közvetlen veszélyeztetése és ennek folytán tényálladási tevékenységek

körébe még nem tartozik.

Az előzőekben láttuk, hogy az előkészületi cselekmény meghatározott bűncselekményre irányuló, továbbá tevékenységsorozat és a bűncselekményt nem kezdi meg.

Hogy az előkészületi cselekmény meghatározott bűncselekményre irányul ennek következtése az is, hogy csak szándékos cselekmény lehet. Mivel a bűncselekmény eredményét illetőleg szándékolt, magára a tevékenységre vonatkozólag is a szándék fennforgása elengedhetetlennek látszik, úgyhogy a culpozus cselekmények e körbe nem vonhatók bele, illetve kirekesztendők.

Ahhoz a megállapításhoz pedig, hogy az előkészületi cselekmény tevékenységsorozat, vagyis tevékenység, hozzáfűzhetjük azt, hogy magában a szándék - a jogi rendet

nem érinti annál is inkább, mivel a szándék, akarat, elhatározás belső világ jelenségei, melyek egyáltalában a jogi rendet létesítő és fenntartó állam által a rendelkezésre álló eszközökkel meg nem állapítható. Ha azonban a szándék a külvilágban tevékenységben megvalósul, vagyis mikor már tevékenység jelentkezik, ez már érdekli a jogi rendet és ezzel már törődhet.

A Btk. azonban az előkészületi cselekménnyel nem törődik, ez folyik büntetőjogunkból, mely szerint az előkészületi cselekmény elvileg és rendszerint nem büntetendő. Ez így kifejezetten a Btk.-ban nincs kimondva, hanem csak közvetve megállapítható a kísérletre felállított ama szabályból, hogy a kísérlet büntethető csak.

Az előkészületi cselekmény büntet-

hetősége volt a szabály régen és így volt ez hazai joggyakorlatunkban is. Az előkészületi cselekmények ugyanis nem voltak elválasztva a kísérlettől. Az elválasztás felé első lépés volt a távoli kísérlet fogalma, majd a teljes elkülönítést a franciák hajtották végre azzal, hogy a kísérlet köréből az előkészületet kivették. Amíg az előkészületi cselekményt a kísérlet köréből ki nem emelték, addig annak büntetendősége a szabály és esetleg csak enyhébb büntetés volt alkalmazandó, mint a kísérlet esetében.

Mint láttuk a magyar Btk. az előkészületi cselekményeket elkülöníti a kísérlettől és közvetve az előkészületi cselekmények büntethetetlenségét elvként állítja fel. A magyar Btk. elgondolása az objektivista felfogáson alapszik, és ezzel szemben áll a szub-

jektivisták azon felfogása, hogy az előkészületi cselekmény büntetendő, mivel a büntetethezesség alapja a meghatározott bűncselekményre irányuló szándéknak a tevékenység általi külső megtestesülése folytán megvan.

A mi felfogásunkat alátámasztja több ok. Így a bizonyítás nehézsége. Egyrészt nehéz bizonyítani, hogy az előkészületi cselekmény büntetendő cselekményre irányul. Az előkészületi cselekmény és a befejezés között ugyanis oly nagy távlat van, hogy az összefüggést nagyon nehezen lehet kimutatni, vagy pedig kimutathatatlan az előkészületi cselekmény és a büntetendő cselekmény között. Másrészt pedig annak bebizonyítása is kétséges, hogy megkezdte volna, vagy pedig befejezte volna a bűncselekmény véghezvitelét.

Az előkészületi cselekmény büntet-
hetetlensége mellett szól másodszor annak ve-
szélytelensége. A büntetőjog csak akkor bün-
tet, ha az általa védett jogtárgy megtámadta-
tott, vagy közvetlenül erős veszélyben forgott.
Az előkészületi cselekmények jogsértő ered-
ményt azonban rendszerint nem tartalmaznak,
ezért ezeket nem lehet büntetni. Veszélyt
foglalhatnak magukban, de ez közvetett és tá-
voli szokott lenni. Hogy a veszélyeztetés je-
lentékeny, ez kivételes szokott lenni és ez
esetben kivételesen az előkészületi cselek-
mény is büntethető.

A kriminálpolitika is az előké-
születi cselekmény büntetlensége mellett
szól. Az elkövetés előtt a cselekvőre szám-
talan contramotiváló motívum hat és erős lel-
ki küzdelmet okoz. Ha az előkészületi cse-

lekményeket büntetéssel fenyegetjük, akkor az elállás a véghezviteltől nehezebben fog bekövetkezni, mert ezzel nem szabadul meg a büntetéstől, a szégyentől és gyalázattól az előkészületet tevő.

Az előkészületi cselekmény büntetése a bűnös szándék büntetésére vezetne. Akik az előkészületet büntetésre méltónak tartják, azok valójában a büntethetőség alapját a bűnös szándékban látják és a tevékenységet csak bizonyítéknak fogják fel. Így ezeknél, ha a bűnös szándék léte nyilvánvalóvá válik, bár az külső tevékenységben nem testesült meg, akkor már büntetni kellene. Ennek következtében tehát büntetnünk kellene azt, aki büntetendő cselekményt akart volna elkövetni.

Végül az előkészületi cselek-

mény büntetése az ártatlan büntetésére vezethetne és ennek folytán a személyes szabadságba ütközne. A személyes szabadság szempontja megkívánja, hogy csak akkor alkalmazzunk büntetést, ha a bűnösség kétségtől mentes. Ahol bűnösség fennforgásához kétely fér, ott sokszor megtörténhetik az, hogy az állam indokolatlannal büntet és az ártatlant sújtja büntetéssel. Az előkészületi cselekményeknél a bűnösség létének megállapítása kétséges, így az állam által esetleg alkalmazott büntetés igazságosságához kétely férkőzik és a személyes szabadságba ütközőnek jelentkezik.

A magyar Btk. egyes meghatározott előkészületi cselekményeket kivételesen büntetéssel sújtja. A kivételezés alapja a büntetőjogilag védett jogtárgy magas értékében, vagy pedig az előkészületi cselekmény veszé-

lyességében rejlik. Így a Btk. bünteti a fel-
ségsértésre tett előkészületet már magában
és ugyszintén a szövetség alakítást, felség-
sértés, hűtlenség, lázadás, hatóság elleni
erőszak esetében, továbbá e négy állam elle-
ni cselekményen kívül három közönséges bün-
cselekménynél azonban csak más előkészületi
cselekménnyel együtt. A három közönséges
bűncselekmény: gyilkosság, gyűjtogatás és
pénzhamisítás.

Némely bűncselekményre tett
előkészületet a Btk. önálló büntetendő cse-
lekményként bünteti. Ilyenek: öngyilkosságra
való reábirás, illetve e célra eszközök, vagy
szerek szolgáltatása; párviadalra való kihi-
vás és annak elfogadása; a közegészségre ár-
telmas cikkeknek elárusítás céljából boltban

tartása; fogoly szöktetés céljából fegyver, kulcs, vagy eszköz adása, stb. Végül sok kihágás előkészületi cselekmény.

III.A/.A kísérlet fogalma.

A kísérlet második fázisa a bűncselekménynek, a befejezettség szempontjából véve a bűncselekményt. A kísérlet több, mint az előkészület és kevesebb a befejezett bűncselekménynél.

A kísérlet definícióját a Btk. 65§-ának első fele tartalmazza: "A cselekmény, mellyel a szándékolt büntett, vagy vétség véghezvitele megkezdett, de be nem végeztetett: a megkezdett büntett, vagy vétség kísérletét képezi."

A kísérlet mai elfogadott meghatá-

rozása az első francia köztársaság IV. évének prairial havában keltezett törvényében van lefektetve és ez a törvény szolgált mintául az európai Btk.-eknek. Nálunk Vuchetich-nél találkozunk először a kísérlet magyarázásával, majd az 1792-iki javaslat is már elég világos meghatározást tartalmaz. Az 1843-iki javaslat pedig a francia hatást mutatja 45§-ban.

A Btk.-nak fenti §-ából nyilvánvaló, hogy a kísérlet olyan cselekmény, mellyel a szándékoltt bűncselekmény véghezvitele megkezdetett, de be nem fejeztetett. Fontos, hogy a tényálladékból valami elem meglegyen, valamit a tényálladékból a tettes próbáljon megvalósítani. Pl. valaki benyúl egy másik ember zsebébe lopási szándékkal, azonban észreveszik és megfogják a kezét. Ez lopás ki-

sérlete.

A kísérlet fogalommeghatározásából a kísérlet ismérvei megállapíthatók:

I. Szándék elengedhetetlen feltétele a kísérletnek. Kell, hogy akarjuk az illető befejezett cselekményt elkövetni, másképp kísérletről nem beszélhetünk. Így kísérleti cselekmény szándék nélkül nem létezik. A szándék bármely faja, vagy foka elég a kísérleti cselekményhez. Ezekből következik, hogy gondatlan cselekménynek nincs kísérlete, továbbá szándékos bűncselekménynek sem lehet gondatlan cselekmény kísérlete. Egyszóval: gondatlan kísérlet nincsen.

II. A kísérlet második kelléke a tevékenység. A szándék egymagában kísérletet nem képezhet, hanem szükséges még hozzá tevékenység is. Ha a szándék elrejtve nem is ma-

rad, hanem az nyilvánvalóvá válik, mégsem hoz létre kísérletet.

A Btk. a tevékenység alatt a bűncselekmény véghezvitelének megkezdését érti. A véghezvitelt megkezdő tevékenység a törvényes fogalom alkotóeleme, melyet a véghezvitt bűncselekmény definíciója foglal magában és ebből állapítható meg. Általánosan kimondott, hogy a kísérleti cselekmény az illető jogtárgyat közvetlenül veszélyeztető első tényálladási tevékenységgel van megkezdve, vagyis mely pillanatban a cselekvő a jogtárgyat megtámadta, vagy közvetlenül veszélyeztette.

A kísérleti tevékenységre vonatkozólag felvetődhetik az alkalmasság és az alkalmatlanság kérdése, mely kérdés az alkalmatlan eszköz és az alkalmatlan tárgy kérdéséhez

csatlakozik és ma is vitás a büntetőjogban. Itt tehát az vitás, hogy elkövethető-e kísérlet alkalmatlan eszközzel, alkalmatlan tárgyon, vagy alkalmatlan tevékenységgel?

E kérdés körül a szubjektivisták és az objektivisták harcolnak, továbbá van egy mérsékelt elmélet, melyet a mi büntetőjogunk is követ.

Máskülönben a kérdés már a római jogban is megtalálható, azonban behatóan vele csak Feuerbach óta foglalkoznak. Feuerbach különbséget von az alkalmas és alkalmatlan kísérlet között és az utóbbi szerint nem büntethető. Az alkalmatlan kísérletnél ugyanis szerintem nincs meg az okozatosság, a tevékenység és az eredmény között és így hiányzik az objektív veszélyesség, a büntethetőségnek az alapja, minek következtében az alkalmatlan

kísérlet nem büntethető. Mittermaier is foglalkozik ezekkel a kérdésekkel és nála e tan már fejlődöttebb alakban mutatkozik, mert ő már alkalmas és alkalmatlan eszköztől és tárgyról beszél, sőt megkülönbözteti az abszolúte és relative alkalmatlan eszközt, illetve tárgyat. Büntethetőség dolgában az a felfogása, hogy az abszolút alkalmatlan eszközzel és abszolút alkalmatlan tárgyon elkövetett kísérletet nem lehet büntetni, mert jogsértő eredmény egyáltalában nem következhetik be ilyen esetben. A relative alkalmatlan eszköz-nél és tárgy esetén azonban szerinte büntetés alkalmazandó, mert a jogsértő eredmény be nem következését csak a véletlen okozta és véletlen hiányában az eredmény beállt volna.

A szubjektivisták felfogása szerint a büntetendőség alapja a bűnös akarat

és ez bármely tevékenységben jelentkezik, kísérlet és büntetendő. Szerintük alkalmas és alkalmatlan eszköz, tárgy, tevékenység közt különbséget tenni nem lehet, mert minden kísérlet *in concreto* alkalmatlan, amennyiben az eredmény elmaradása épen az okozatosság hiányát igazolja. Ez az elgondolás arra vezet, hogy bármilyen a kísérleti cselekmény, akár veszélyes, akár veszélytelen, büntet: így büntet még az abszolúte alkalmatlan eszköz vagy tárgy esetén is, vagyis a bűnös akaratra fekteti a súlyt.

Az objektivisták felfogása pedig épen az ellenkező végletbe csap: t.i. a kísérlet általános büntetlenségére vezet. Szerintük a kísérlet ugyanis csak akkor büntethető, ha befejeztetett a bűncselekmény, ha pedig a befejezés lehetetlen, ott kísérlet

nem forog fenn. Így alkalmatlan eszközzel és tárgyon nem lehet kísérletet elkövetni, ennél fogva relative alkalmatlan tárgyon és eszközzel sem.

A mérsékelt felfogás azt nézi, hogy a cselekvés veszélyes volt-e a jogtárgyra? Szerinte az alkalmatlan eszközzel és tárgyon elkövetett kísérletet nem lehet büntetni, azonban ilyen esetben is a jogtárgyat közvetlenül veszélyeztető kísérlet büntetendő.

Nálunk a mérsékelt felfogás szolgál alapul az ítélkezésnél és az alkalmasság kérdése külön külön az eszköz, tárgy és a tevékenység körében vizsgálandó.

1. Az eszköz alkalmas vagy pedig alkalmatlan voltát vizsgálva, a korbeli társadalom átlag emberének felfogását vesszük figyelembe, mert önmagába minden eszköz alkal-

mas: pl. a cukor bizonyos betegségben szenvedőknél halált okoz, ha azt kellő mennyiségben adjuk be; a konkrét esetben pedig minden eszköz alkalmatlan, mert különben létrehozta volna az eredményt. A normálisan gondolkozó ember szemüvegén keresztül az alkalmatlanság majd abszolútnak, majd relatívnak tűnik fel. Abszolút alkalmatlannak vél olyan eszközt, mely a konkrét esetben semmi esetre sem hozhatta volna létre az eredményt; relative alkalmatlannak tartja pedig azt az eszközt, amely a konkrét esetben csak véletlenségből nem idézte elő az eredményt, azonban más esetekben az ilyen eszköz nyomán az eredmény beáll.

A büntetendőség kérdése miatt fontos az, hogy a cselekvő tudja-e, hogy az eszköz abszolút vagy relatív alkalmatlan,

vagy pedig azt az eredmény szempontjából alkalmasnak gondolja. A relative alkalmatlan eszköznél a cselekvőnek a vélekedése a büntet-hetőség szempontjából irreleváns, mert akár azt gondolta, hogy az eszköz alkalmas, akár relative alkalmatlannak tartotta azt, mindkét esetben büntetendő. Ugyanis az utóbbi esetben az eszközt felhasználva, mintegy relative alkalmasnak tartja: azt gondolja, hogy öneki sikerülni fog ezzel az eredményt elő-idézni és az ~~az~~ eszköz nyomán az eredmény könnyen beállhat, így a veszélyesség a büntetést indokolja.

Az abszolút alkalmatlan eszköznél már azonban a cselekvő tudomással bírása fontosabb. Itt három eset lehetséges: 1. a cselekvő tudja, hogy az eszköz abszolút alkalmatlan. Ilyen esetben kísérlet nincsen, mert a

bűncselekmény ekövetésére vonatkozó akaratnak hiányoznia kell. Ha el akarta volna követni a cselekvő a bűncselekményt, akkor tudva nem használt volna abszolút alkalmatlan eszközt; 2. a cselekvő nem tudja, hogy a használt eszköz abszolút alkalmatlan; a/. ha értelmi gyengeség az ok, nincs kísérlet, mert hiányzik a szubjektív konkrét veszély; b/. ha azonban a nem tudás tévedésre vezethető, ilyen esetben az absztrakt objektív és a konkrét szubjektív veszély is meg van és így a kísérlet büntetendő.

Azimi joggyakorlatunk az abszolút alkalmatlan eszköz esetén nem büntet, a relatív alkalmatlan eszköz alkalmazásakor pedig rendszerint büntetést szab ki, azonban nem mindig.

2/. A tárgyat, melyre a cselek-

vő tevékenysége irányul, vagy alkalmasnak, ha magában foglalja a sérteni szándékolt jogot, vagy pedig alkalmatlannak tartjuk, ha a sérteni akart jog nem létezik.

Az alkalmas tárgyon elkövetett kísérlet mindig büntetés alá esik.

Az alkalmatlan tárgyon elkövetett kísérlet esetében pedig, ha a tevékenység alkalmatlan tárgyra indult és esett, akkor nem büntethető a kísérlet, mert sem absztrakt objektív, sem konkrét szubjektív veszély nincs; ha a tevékenység alkalmas tárgyra indult meg, de véletlenségből alkalmatlan tárgyon állt be az eredmény, ekkor a kísérlet büntetendő, mert minkét veszély jelen van.

3/.A tevékenység körében is van alkalmas és alkalmatlan tevékenység.

Büntetendőség kérdésében az esz-

köznél felállított szabályok alkalmazandók. Relatív alkalmatlan tevékenység esetén a kísérlet büntetendő. Abszolút alkalmatlan eszközönél pedig, gyengeelméjűség esetén nem, tévedés esetén pedig büntetendő a kísérlet.

III. A kísérlet kelléke a szándék és a tevékenység után, hogy a cselekvő ne fejezze be a bűncselekményt. Nem szabad a teljes tényálladékokat megvalósítani. A kísérlet azonban létrehozhat befejezett bűncselekményt, de az nem lehet a szándékolt bűncselekmény, mert ebben az esetben nem beszélhetnénk kísérletről, hanem az csak egy csekélyebb súlyu bűncselekmény lehet: pl. súlyos testisértést akarok előidézni, de könnyű testisértést tudok előidézni.

A kísérletnél tehát a szándékolt bűncselekményt meg kell kezdeni, de be-

fejezni nem lehet. Így a kísérlet ki van zárva olyan bűncselekményeknél, melyeknél a tényálladékból nem valósíthatunk valamit, anélkül, hogy a bűncselekményt be ne fejezzük.

Ezeknél a tényálladék megosztást nem tűr, hanem annak megvalósítását megkezdve, a szándékolt bűncselekmény befejeztetett. Ilyen bűncselekmények: a pillanati cselekmények; a kísérlet, valamint sui generis delictumként büntetendő előkészületi cselekmény és kísérlet; a felbujtás és bűnsegélyezés; a tiszta mulasztási cselekmények.

B/.A kísérlet fajai és fokai.

A 14. századtól mostanáig különbséget tettek a kísérlet fajai és fokai közt. Beszéltek teljes és nem teljes fajáról a kísérletnek, azután közeli és távoli kísérleti

fokokról. A mostani törvényhozások csak a fokbeli megkülönböztetést ismerik el, de külön meghatározásokat erre vonatkozólag nem tartalmaznak és a büntetés tekintetében sem tesznek különbséget fokok szerint. A kísérlet faji osztályozását azonban nem tartják helyesnek.

A kísérlet fajtái:

1. Teljes kísérlet akkor forog fenn, ha a tettes a tényálladékokat kitevő tevékenységet teljesen végrehajtotta, de az eredmény még sem következett be, mert valami közbejött tevékenység azt elhárította. Pl. A beadott mérget az alkalmazott gyomormosással az orvos eltávolította. A teljes kísérlet objektivisták felfogása szerint akkor keletkezik, ha a tettes mindent megtett, ami az eredmény bekövetkezéséhez szükséges. Ez az objektív

felfogás helytelen, mert elmaradt az eredmény, melynek minden kelléke megvalósítása után létre kellett volna jönni. A szubjektív felfogás is helytelen, mely szerint teljes kísérletnél a tettes mindent megtett, amit ő az eredmény beállításához szükségesnek tartott. E szerint a felfogás szerint a kísérletnek annyi változata lenne, ahány különböző gondolkozásu tettes akad. Az objektív és szubjektív felfogást elvetve, leghelyesebb a fent adott meghatározás.

2./ A nem teljes kísérlet esetén a tettes a tényálladékokat létrehozó tevékenységet teljes egészében nem valósította meg, hanem csak a tényálladékhoz tartozó tevékenységnek egy részét tudta végrehajtani.

A teljes kísérletnek a magyar büntetőjogban a jelentősége az, hogy sok e-

setben másképen bírálendő el, mint a nem teljes kísérlet: pl. visszalépés esetén nem elég az önkéntes elállás, hanem még pozitív cselekvés is kívántatik meg: az eredményt el kell háritani a tettesnek, hogy a kísérlet büntetlen legyen.

A kísérlet fokai:

1. A közelebbi kísérlet akkor forog fenn, ha a tettes a tényálladék utolsó, döntő tevékenységmozzanatát megkezdte, vagy azt elkövette.

2. Távolabbi kísérletnél pedig a tettes nem kezdte meg a tényálladék megvalósításának döntő tevékenységmozzanatát, de cselekvése a bűncselekmény véghezvitelét megkezdte. Mint látjuk a közeli és távoli kísérlet mennyiségileg különülnek el egymástól. Gyakorlatilag pedig a különbség a büntetés mérté-

kében mutatkozik, amennyiben a bíró a Btk. büntetési rendszerének elasztikussága folytán előálló maximum és minimum közötti távolság adta szabadságát kihasználva a közeli kísérletet súlyosabban, a távolabbi kísérletet enyhébben büntetheti.

C./A kísérlet büntetése.

A kísérletet a Btk.általában büntetendőnek nyilvánítja. A kísérlet büntetőségének alapja a cselekvő szubjektív veszélyességében és a cselekményben lévő valószínűségi jogszérelében, illetve közvetlen veszélyben rejlik.

A Btk.szerint:1./ a büntett kísérlete mindig büntetendő. Akkor is büntetendő a büntett kísérlete, ha a bíróság vétségi

büntetést szab ki rá, vagyis a cselekményt vétségnek nevezi. Hogy a büntett kísérletét mindig büntetjük, ezt indokolja a büntett kísérletében rejlő súlyos sérelem, vagy nagy veszély, melyet büntetlenül hagyni nem lehet.

2/. A vétség kísérlete csak akkor büntetendő, ha meg van mondva, hogy büntetni kell. 14 vétség van, melynek kísérletét büntetni kell. Ezekből láthatjuk, hogy a vétség kísérletét a törvényhozó elvileg nem bünteti és az említett 14 esetben csak kivételt tesz az általános szabály alól. A vétség kísérletének elvi büntetlenségét az ilyen kísérleti cselekményben rejlő jogsérelem vagy veszély csekélyebb volta indokolja, sőt evidenssé teszi azt az, hogy a befejezett vétség maga is a befejezett büntettnél sokkal csekélyebb cselekmény a benne rejlő kevésbé

súlyos jogsérelem vagy veszély folytán.

3/.A kihágás kísérlete nem büntetendő. A Kbt-k-ban levő kihágásoknak kísérlete nem büntetendő, de van egy törvény, melyben egy kihágás kísérlete büntetendőnek mondatik. Ez a törvény 1879: 31 tc., ennek 80 §-a szerint az erdei falopás kísérlete büntetendő. A kihágások kísérletének büntetlenségét a kihágások csekély volta indokolta teszi, sőt ezeknél legtöbbször még kísérlet fogalmilag sincs.

Megállapítva, mikor büntetjük a kísérletet, felmerül a kérdés, hogyan büntetjük?

Hosszú időn keresztül egyenlően büntették a kísérletet a befejezett bűncselekménnyel, majd az olasz praktikusok nyomán egyes Btk-ek enyhébben kezdi a kísérletet

büntetni mint a befejezett bűncselekményt. A XIX.-ban is vannak egyes Btk-ek, melyek a parifikációt fogadják el, de a többiek a kísérlet enyhébb büntetése mellett foglalnak állást. Hazánkban már 1792-iki, majd az 1843-iki javaslat a kísérletet enyhébben bünteti, kivéve három legsúlyosabb bűncselekményt, melyek kísérleténél a befejezett bűncselekményre megállapított tételek irányadók. A három bűncselekmény: felségsértés, hűtlenség és pénzhamisítás. A mai Btk. is ezen az állásponton van.

A büntetőjogi irodalom terén ma is két tábor küzd egymás ellen és pedig a szubjektivisták tábora a parifikáció mellett harcol, az objektivisták pedig az enyhébb büntetés alkalmazásának a hívei.

A szubjektivisták felfogása szerint a bűnösség alapja a bűnös akarat. Aki va-

lamely bűncselekményt akar elkövetni az társadalmilag veszélyes egyén és ha nem tudja az eredményt elérni, az a véletlen következménye, de a bűnös akarat ugyanolyan fokú, mint a befejezett bűncselekménynél, tehát a büntetésnek is egyenlőnek kell lenni.

Az objektivisták az enyhébb büntetés elve mellett harcolva érveiket 5.pontban sorakoztatják fel: 1/.kísérletnél az eredmény be nem következése folytán kisebb jogi tény támad, mint a befejezett bűncselekménynél; 2/.a kísérlet csak támadás a jog ellen, a befejezett cselekmény jogsérelem; 3/. a közvélemény is enyhébb büntetés mellett van; 4/.egyenlő büntetés esetén a kísérlet és befejezés közötti tevékenységmozzanatok büntetlenül maradnának; 5/.az enyhébb büntetést kriminál-

politikai okok is indokolják.

Mi az objektivisták felfogását vallva, a kísérletet enyhébben büntetjük, mint a befejezett bűncselekményt. Kísérletnél az eredmény elmaradása szubjektíve is jelentős, mert a bűncselekményre irányuló szándék mellett a végrehajtás körüli gondatlanságról tannakodik. Az alanyi bűnösség teljes, ha megvan a bűncselekmény egészére vonatkozó szándék és ^a végrehajtás gondossággal történik. A végrehajtás körüli gondatlanság az alanyi bűnösség teljességét megtöri és így a kísérlet és a befejezés között különbség mutatkozik alanyi bűnösség tekintetében és ezt a büntetés kiszabásánál figyelembe véve, a kísérletet enyhébben kell büntetni, mint a véghezvitt bűncselekményt.

D/.A kísérlet büntetlensége.

A Btk. két esetben a kísérletet nem bünteti. A Btk. 67 §-ából olvasható ki e két eset: Btk.67 §.Nem büntettetik a kísérlet:

1/.Ha a tettes a megkezdett büntett vagy vétség véghezvitelétől önként elállott;

2/.ha a büntett vagy vétség tényálladáskához tartozó eredményt - mielőtt cselekménye felfedeztetett volna - önként elhárította.

Az első pont az önkéntes elállás, a második pont az eredmény önkéntes elhárításának büntetlenségét mondja ki.

E két kivétel kriminálpolitikai megfontolás, méltányossági ok és a szubjektív konkrét veszély megszűnése, vagy kisebbedése

indokolja. A kriminálpolitika szerint nagyobb érdeke az államnak az, hogy a jogsértő eredménybe ne következzenek, minthogy a bűnöst elérje a büntetés. A büntetés elmaradásának kilátásba helyezése a bűnöst sok esetben visszatartja a véghezvitel folytatásától és a bűncselekmények számának kevesebbedését eredményezi. A büntetés elengedése másodszorban jutalomként jelentkezik e két esetben. Végül a szubjektív konkrét veszély megszűnése, vagy kisebbedése is a büntetlenül hagyás mellett szól.

1/ Önkéntes elállás a tettes önkéntes elállása a véghezviteltől. Ismérvei:

a/ a megkezdett büntett, vagy véttség véghezvitelétől elállás. Nem lehet elállás véghezvitt bűncselekménynél és ha a cselekvő a tényálladék utolsó tevékenységét is fogana-

tosította, vagyis teljes kísérletnél. Az elállás lehetősége tehát csak ott van meg, ahol a tettes még nem foganatosította a teljes tényálladási tevékenységet, hanem abból valami még hiányzik.

b/.Az elállás önkéntessége. Ez alatt azt értjük, hogy ne külső kényszerítő okok nyomása alatt álljon el a cselekvő a további tevékenységtől, hanem saját akaratából. Az elállás indító oka különböző lehet. Így megbánás, félelem, könnyörület stb. az elállás indító okaként szerepelhet és ha az önkéntesség megállapítható, ezek teljesen közömbösek.

Igy büntetendő az a tettes, akit tetten értek, vagy elriasztottak, vagy leküzdhetetlen akadályok birtak az elállásra és nem saját jószánta.

Ugyszintén megbüntetendő a tettes vélt akadály esetén is. Ha a tettest a valóságban fenn nem forgó, azonban ő előtte külső kényszerítő körülmény bírja rá az abbanhagyásra, ekkor nem mondható az elállás önkéntesnek, mert nem jószántából állt el, hanem vélt külső akadály miatt.

c/. A tettes elállása. A tettes vagy a tettestárs elállása jöhet itt figyelembe. A felbujtásnál és a bűnsegélynél nincs kísérlet, így kísérlettől sem állhat el a felbujtó, vagy a bűnsegéd.

2/. Önkéntes eredményelhárítás. Ismérvei:

a/. Eredményelhárítás. Oly esetekben lehetséges, amikor a tettes már jogsértő eredményt hozott létre, vagyis a teljes kísérlet terrenumán. Szükséges, hogy az e-

eredmény elmaradásának okát a tettes létesítse és az eredmény elmaradjon. Tehát nem szükséges a tettes közvetlen tevékenysége az eredmény elmaradásához. Pl. az orvos adja be az ellenmérget, azonban azt ő hívta oda. Az eredménynek el kell maradnia, máskülönben a tettes büntetendő.

b/. Önkéntes eredményelhárítás.

Saját jószántából törekedjék az eredményelhárítására a tettes, nem pedig külső kényszerítő okok hatása alatt.

c/. Felfedezés előtti elhárítás.

Az eredményelhárításnak az előtt kell megtörténni, mielőtt a cselekményt valaki fel fedezte volna. Ha valaki már felfedezte a cselekményt, az eredményelhárítást nem lehet önkéntesnek mondani és büntetni kell. Saját szántából elhárítottanak mondják a tettes jóvátéte-

lét akkor is, ha nem tudta, hogy a tett fedeztetett és ő saját elhatározásából, külső kényszerítő okok nélkül háritja el az eredményt. Ugy szintén önkéntes az elhárítás, ha a tettes, vagy a bűnrészesek fedezték fel a tettet, akik talán szükségképen fedezték fel.

d/.A tettes háritsa el az eredményt. Nemcsak a tettes, hanem a részesek is nem büntetendők, ha az eredmény elhárításában részt vettek. A Btk-nak ugyanis az a célja, hogy a jogsérelem elmaradjon és ezt a részesek tevékenysége is elháríthatja, így ezek büntetlenségét is biztosítani kell közreműködés esetén.

IV.A befejezett büntetendő cselekmény.

Ha a tettes mindent megvalósít,

amit a Btk. előír befejezett büntetendő cselekmény jön létre. Így befejezett bűncselekmény a törvényben meghatározott bűncselekmény törvényes fogalmában előírt tényálladék összes elemeinek megvalósítása által keletkezik. Tehát akkor forog fenn valamely bűncselekmény, ha a konkrét esetben megvalósított tényálladék fedí az illető bűncselekménynek törvényben meghatározott törvényes fogalmát és ezt a létesített tényálladék és a törvényes fogalom összehasonlítása folytán határozhatjuk meg.

A törvény a cselekmények egyik csoportjánál külső jogsértő eredmény bekövetkezését kívánja meg, így ezek ezen eredmény létesítése által fejeztetnek be. Pl. emberölés csak a halál beálltával van befejezve.

Másutt a törvény megelégszik valamely meghatározott tevékenység fennforgásával, így ezek a cselekmények az illető tevékenységgel befejeztetnek. Pl. hamis vád, hamis bizonyítékok koholása által van véghezvive. Vagy bizonyos veszély előidézése által jön létre a cselekmény és külső eredmény bekövetkezése, vagy irrelevans, vagy súlyosabb büntetés kiszabását eredményezi. Pl. kihágások, politikai bűncselekmények stb.

Kriminálpolitikai okokból a Btk. meghatározott kivételes esetekben a befejezett cselekményt is büntetlenül hagyja, ha a tettes az eredményt önként elhárítja, vagy azt jóváteszi. A Btk. ezen rendelkezése csak olyan bűncselekményekre terjed ki, ahol feltehető, hogy a büntetlenség kilátásba helyezésével

a társadalmat megóvjá oly nagy bajtól, mely
 mellett a tettesnek büntetlenségből szár-
 mazó baj eltörpül.

Tartalom.

I. A bűncselekmények alakjairól általában, - a befejezettség szempontjából véve a bűncselekmény alakjait.	3.
II. Az előkészületi cselekmény és annak büntetlensége.	8.
III. A/. A kísérlet fogalma.	21.
B/. A kísérlet fajtái és fokai.	34.
C/. A kísérlet büntetése.	38.
D/. A kísérlet büntetlensége.	44.
IV. A befejezett büntetendő cselekmény.	49.

Forrásmunkák:

Dr.Kováts Andor egyetemi ny.r.tanár egyetemi előadásai.

Dr.Angyal Pál: A magyar büntetőjog tankönyve II.kiadás. Bpest, 1909.

Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve IV.kiadás . Bpest 1914.

